

Як розвивалося ставлення слов'ян і скандинавів до України та Росії?

Перетворення Московського царства на Російську імперію захопило Захід зенацька. Антагонізм росіян з поляками виріс у війнах, і колись військо Речі Посполитої (за участю українських козаків) посіло Кремль, а згодом Петербург поневолив Литву, Білорусь і Україну. Пушкін називав Листопадове повстання 1830 р. родинною сваркою і зловтішався здобуттю Варшави царським військом: «Кто победит в неравном споре, кичливый лях иль верный Росс? Славянские ручьи сольются в русском море, оно ль иссякнет, вот вопрос». Поет виключав рівні права народів і єдиною альтернативою асиміляції вважав зникення Росії. Крах Січневого повстання 1863 р. спонукав поляків (і українців) до «Органічної праці» набуттям досвіду господарювання і копітким вихованням свідомості.

Просвітницький абсолютизм германізував Богемію і Моравію на той час, коли слов'яномовні вояки Росії поверталася з Італії та Швейцарії 1799 р. через Чеські Землі. Діячі філологічного, історичного, політичного і державотворчого покоління Чеського Відродження ідеалізували Росію, а побачили там кріпацтво і самодержавство. Після Весни Народів завдяки засновникові славістики Павлу-Йозефові Шафарику, Тарасові Шевченку (поема «Єретик») і решті просвітників міцніла співпраця з українцями. В Празі вперше видано без цензури «Кобзар», виступав Іван Франко. Чехи селились на Волині, мали підприємства і спілки в Києві, куди приїздив Томаш Масарик, а військово бюро петроградської філії Чехословацької Національної ради формувало добровольчі легіони, які почали бойовий шлях біля Зборова. (А українські Сіра і Синя дивізії та Січові Стрільці зазнали сумної долі). Чехи співчували Західноукраїнській Республіці, активно підтримали Господарчу академію, Вільний університет, інші заклади українців, сприяли культурі Підкарпатської Русі (Закарпаття). Словаки потай від Москви допомогли українським повстанцям після Другої Світової війни пробитись до американського окупаційного пасма в Німеччині та врятуватись від загибелі.

На Балканах начебто переважало русофільство, царат плекав Панславізм проти Османів і почасти проти Габсбургів, фінансував Чоргогорію, але вдячна «братушкам» Болгарія в світових війнах була союзницею Німеччини і не хотіла ставати «задунайською губернією», або «шістнадцятою республікою» СРСР. Королівська Югославія дала притулок Білій гвардії, а диктатор-комуніст Йосип Броз Тіто насмерть посварився зі Сталіним. Русини-українці є етнічною групою у Воеводині та Хорватії. Розрізняймо декларації та політику. Крім Угорщини, де популізм користає з «Тріанонського синдрому» і провокує напругу, решта Південно-Східної Європи інтегрується в НАТО і драгується нині підступними інтригами московської агентури. Болгарія визнала, що під час російського вторгнення 2022 р. потай допомогла зміцнити обороноздатність України.

Скандинави мали династичні зв'язки з Рюриковичами (матір Ярослава Мудрого Інгігерда і його зять Гаралд Гардрода). Шведи пам'ятають про Карла Дванацятого і Мазепу, Конституцію Пилипа Орлика в проєкті угоди Війська Запорізького зі Швецією, втрату зморських теренів і небезпеку зі сходу. При здобутті незалежності Фінляндії та в трьох (!) важких війнах 1940–1944 р. проти радянської агресії Швеція рятувала фінських дітей від бомбардувань і надіслала своїх добровольців. Фінляндія за конституцією має нині другу державну мову з вдячності шведам за допомогу в захисті свободи. (Густав Маннергейм замолоду служив з Павлом Скоропадським у Петербургу). Нейтралітет не вадив співпраці Швеції та НАТО, а небезпека з Москви спонукує до вступу. Норвегія і Данія стежать за витівками росіян біля Шпіцбергену і Фарерських островів. Балтика певно перетворюється на внутрішнє море Північноатлантичного Альянсу.

Бібліографія

Брайчевський М. Вибране. Київ: Вид-во ім. О. Теліги, 2009. Т. 2: Хозарія і Русь. Аскольд – цар київський. 818 с.

Зубков В. Вікінги на Русі. Enigma. URL: <https://enigma.club/articles/vikingi-na-rusi>

Кіорсак В. Як і чому вікінги опинилися у Західній Україні. *Історична правда*. URL: <https://www.istpravda.com.ua/articles/2020/03/26/157247/>

Котляр Н. Ф. Древняя Русь и Киев в летописных преданиях и легендах. Киев: Наукова думка, 1986. 160 с.

Мортен О. Київська Русь для вікінгів не була чужим краєм. *Український тиждень*. 2018. № 27 (555). 5 липня.

Пасічник М. С. Взаємини Київської Русі з хозарами та варягами Історія України: державницькі процеси, розвиток культури та політичні перспективи: навч. посіб. Київ: Знання, 2006. 735 с.

Півторак Г. Походження українців, росіян, білорусів та їхніх мов. Міфи і правда про трьох братів слов'янських зі «спільної коліски». Київ: ВД«Академія». 2021. 149 с.

Михайло КІРСЕНКО